

La sorprenent història de Gas Natural

De Catalana de Gas a avui, l'evolució de la societat energètica Gas Natural és rocambolosa, inversemblant, no creïble. Ha estat una trajectòria sorprenent, farcida de fets absolutament imprevisibles, amb la intervenció de factors polítics i de la conjuntura econòmica internacional.

Gas Natural és la primera empresa del Principat per volum de vendes. Una repassada a la seva història podria estructurar-se en quatre capítols, amb la seguretat que aviat podrem afegir-n'hi un cinquè.

El primer Gas Natural de Pere Duran i Farell. Pere Duran i Farell, un dels grans empresaris catalans del segle XX, era el president de Catalana de Gas, una vella empresa barcelonina que produïa i canalitzava el gas obtingut per la gasificació de les naftes del petroli, a la seva fàbrica propera al que és actualment la Vila Olímpica de Barcelona, tocant a la platja. Pere Duran fou el primer empresari de l'estat que s'adonà de la importància del gas natural com a nova font energètica. Gràcies a les seves bones relacions amb els països àrabs productors –Algèria i Líbia– aconseguí uns compromisos de proveïment del gas. Es creà aleshores Gas Natural, SA (1965), en la qual participaren els accionistes de Catalana de Gas i alguns bancs espanyols. L'empresa importava gas líquid a –160 graus centígrads en el lloc d'origen, el transportava en vaixells especials fins al port de Barcelona, on era regasificat per a ser canalitzat per Catalana de Gas. El gas natural tenia més poder calorífic i era menys contaminant que l'anomenat gas ciutat, que es distribuïa a totes les grans ciutats espanyoles.

El Govern franquista no posà obstacles a la creació de Gas Natural, perquè l'opció de les empreses de l'Institut Nacional de Indústria era el butà –la bombona de color taronja–, que obtenien en fer el refinatge del petroli en les seves filials petrolíferes. Al cap d'uns anys s'adonaren que s'havien equivocat, que el gas natu-

ral era una font energètica fonamental i crearen Enagás (1972), que es proposava fer la competència a l'empresa privada catalana. Però a l'hora de comprar el gas natural no devien tenir els bons contactes de Pere Duran i l'oferta que van rebre dels països productors quedava molt per sobre del preu que pagava Gas Natural. El president d'Enagás, Luis Valero Bermejo, un falangista de la *vieja guardia*, va considerar intolerable que una empresa barcelonina trenqués la "*unidad nacional de mercado*" d'aquella font energètica. Valero considerava que el control corresponia a una empresa pública i així ho exposà el 1974 a Pere Duran. No es tractava tan sols d'una opinió, sinó d'una imposició, tal com aquest explicà més tard. El 1975, mesos abans de la mort del general Franco, Enagás comprava –expropiava– la planta de gasificació de Barcelona i els contractes de proveïment amb Algèria i Líbia. És un bon exemple de com actuava la dictadura per a aquells que consideren que l'any 1975 ja no era un règim totalitari, sinó obert i tolerant. Gas Natural perdé la seva raó de ser i es convertí en Corporació Industrial Catalana, SA, una empresa sense sort i sense res a veure amb el gas.

El segon Gas Natural de Pere Duran i Farell. El gas natural es consolidà i el seu consum es va anar estenent per tot l'estat. La situació geogràfica de Madrid, però, endarrerí fins el 1987 l'arribada a la capital de les canonades de gas, procedents de la frontera francesa. Van passar uns anys sense canvis, amb Enagás com a única proveïdora del gas natural i una sèrie d'empreses distribuïdores, entre les quals destacava Catalana de Gas. El 1990, en democràcia i amb un govern socialista, Enagás estava sota el

control de Repsol, una societat que havia integrat les principals empreses petrolieres públiques espanyoles. El president de Repsol, Oscar Fanjul, era també un partidari convençut de la "*unidad nacional de mercado*" en el cas d'una font energètica com el gas natural. Controlava la majoria de les distribuïdores de gas, amb la sola excepció de Catalunya, País Basc i Astúries. D'ell va venir la proposta a Catalana de Gas per unir-se al projecte d'una sola empresa per a tot l'estat, en el qual Catalana de Gas tindria un cert protagonisme, donat el seu volum i importància. Hi va haver pressions a Catalana de Gas, però no del nivell de les utilitzades per Valero Bermejo. Catalana de Gas no estava en un bon moment: havia fracassat en un intent de crear una gran societat de serveis amb Aigües de Barcelona i hi havia una forta tensió entre alguns directius i alguns accionistes de Catalana de Gas. La Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, primer accionista de Catalana de Gas, i Pere Duran jugaren a favor d'una integració de la vella empresa catalana en una altra, que es diria Gas Natural, SA, a la qual Repsol aportaria totes les participacions que tenia a Gas Madrid, SA, i a altres distribuïdores. Els interessos catalans aconseguiren per a Barcelona el domicili social i fiscal, la meitat dels serveis centrals de la nova societat i el dret a nomenar un president, mentre que els de Repsol es quedaven amb el poder executiu: nomenaven el conseller delegat i mantenien l'altra meitat dels serveis centrals a Madrid. El segon Gas Natural de la història tindrà Repsol amb un 44% del capital i La Caixa amb un 25%, però tot i la diferència de participació, els dos grans accionistes estaran representats pel mateix nombre de consellers. Serà el que Pere Duran en dirà un pacte amb dignitat i en el qual l'equilibri de forces estava força supeditat a la seva autoritat moral.

Sota el control de Repsol. El 1994 Gas Natural comprà Enagás, l'empresa que havia fet la guitza al primer Gas Natural. Pere Duran degué experimentar una gran satisfacció en veure com controlava qui l'havia controlat i expropiat, encara que qui manava era el conseller delegat. Enagás inaugurarà el 1996 un gasoducte

El 1994, la segona versió de Gas Natural comprà Enagás. Pere Duran i Farell contemplava, orgullós, com aconseguia adquirir en propietat qui l'havia controlat i expropiat.

de 1.370 quilometres, que té el seu origen en els jaciments algerians de gas, que arriba a Espanya a través de l'estret de Gibraltar, i que connecta amb la xarxa espanyola del gas i amb la xarxa europea a la frontera francesa. El 1997 Pere Duran deixà la presidència de Gas Natural en mans d'Antoni Brufau, director general de La Caixa.

Repsol es privatitzà. Parcialment amb el Govern del PSOE i totalment amb el

Govern del PP. Si Fanjul era amic dels socialistes, el nou president, Alfonso Cortina –germà d'un dels "Albertos" de les gavardines–, és amic de Rodrigo Rato i de José María Aznar. Un dels principals accionistes de Repsol és La Caixa, que manté la participació d'un 25% a Gas Natural. El 1999, després d'una avortada operació de fusió de Repsol amb Iberdrola i amb el mateix Gas Natural, el primer va buscar formalitzar el

Alfonso Cortina (esquerra) i Óscar Fanjul. El primer, proper al PP, i el segon, al PSOE, han controlat Repsol. Al costat, Antoni Brufau, que, com a director general de La Caixa, va prendre el control de Gas Natural l'any 1997, succeint l'anima mater, Pere Duran.

control sobre l'empresa de gas per tal que pogués consolidar les seves xifres en els balanços propis. A començaments de l'any 2000 La Caixa acceptà que Repsol tingués un conseller més que ella, en el que era un trencament del pacte amb dignitat. Gas Natural passà a ser així una empresa més del grup petroler.

La Caixa, primer accionista. El mes de maig del 2002 es produí un fet que capgirà la situació de domini per part de Repsol. Aquesta societat vengué el 23% del capital de Gas Natural. Repsol havia comprat Yacimientos Petrolíferos Fiscales (YPF) a l'Argentina, una empresa que li proporcionà accés directe a jaciments de petroli però que li provocà fortes pèrdues tan aviat com aquell país americà entrà en una crisi econòmica esgarrifosa.

Gràcies a la venda, reduirà l'endeutament, considerat excessiu pels analistes. La Caixa, que tenia un 25% de Gas Na-

tural, augmentà indirectament la participació amb la compra d'un 5-6% més, operació que realitzà una empresa holding que té amb l'empresa francesa Suez i a través de la qual controlen Aigües de Barcelona, SA. Amb l'actual legislació, tota empresa que vulgui superar el 25% d'una empresa que cotitza a borsa ha de fer una oferta general de compra a la resta dels accionistes. El caràcter de primer accionista de La Caixa, i una prova que la situació havia canviat, fou que l'entitat d'estalvis catalana imposà el criteri de construir el nou edifici de Gas Natural a Barcelona, allí on hi havia hagut les primeres instal·lacions industrials de Catalunya de Gas, en contra de l'opinió dels representants de Repsol, que el volien a Madrid.

Mentrestant, Gas Natural ha vist com perdía el que era un monopoli de la distribució del gas a Espanya. Les empreses elèctriques estan interessades a entrar en el que és un complement de les fonts tèr-

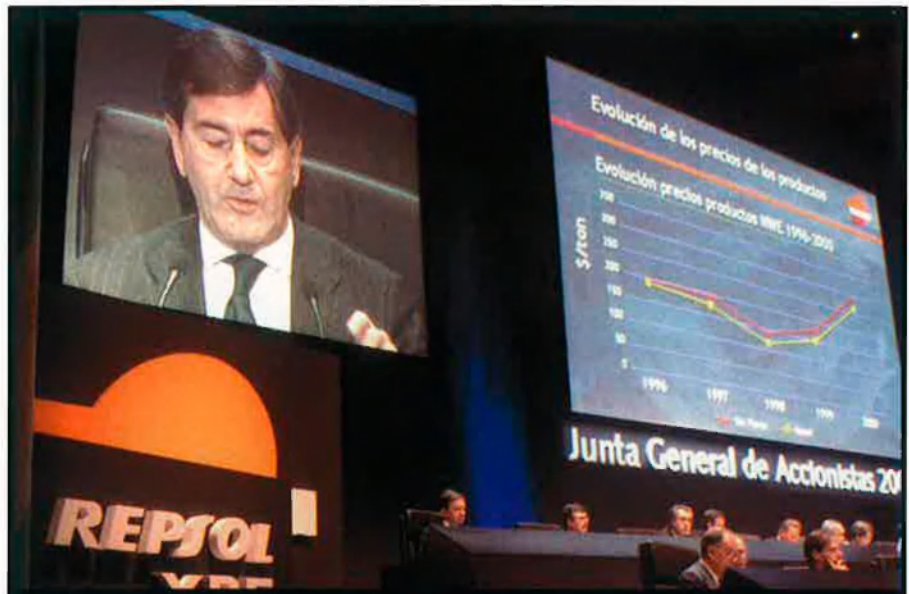
miques, nuclears i hidroelèctriques que controlen. Com a conseqüència de la pèrdua del monopoli, el Govern central exigirà a Gas Natural que comparteixi el capital d'Enagás, primer proveïdor del gas, amb les empreses de la competència. Després de la venda del 65% del capital, Gas Natural aconseguirà una important liquiditat, que pot destinar a noves inversions.

Avui. L'OPA de Gas Natural sobre Iberdrola. Majoritàriament, els ciutadans valencians i madrilenys paguen els seus rebuts d'electricitat a Iberdrola, mentre que els catalans ho fan al grup FECSA-ENHER, que al seu torn pertany a ENDESA. Aquesta Iberdrola es reparteixen el mercat espanyol, amb un 34% per a Iberdrola i un 43% per a la privatitzada ENDESA. Iberdrola és el resultat de la fusió d'Iberduero i Hidrola; la primera basca al 100% i la segona domiciliada a Madrid, però amb la família Oriol

d'origen basc en l'accionariat. El domicili d'Iberdrola és a Bilbao. Però poc tenen a veure els seus accionistes amb els partits nacionalistes bascos, a excepció d'una participació de la BBK –la Caixa de Bilbao Biscaia–. La família Oriol té les arrels carlines i va donar un ministre a la dictadura de Franco. Els consellers procedents d'Iberduero formen part majoritàriament de les velles famílies de la burgesia basca, que tenen un peu a Bilbao i un a Madrid, els mateixos que han estat descavalcats del consell d'administració del BBVA pel seu president, Francisco González, amic del Govern del PP, com a conseqüència de les rucades fetes amb els comptes secrets del banc a Jersey i uns plans de pensions desafortunats. Conjuntament, tots els consellers només tenen l'1,14% del capital d'Iberdrola, que és ben poc. En l'accionariat només destaca el BBVA amb el 9% i la BBK amb el 7,5%, de manera que la majoria del capital està molt repartit. BBVA i Iberdrola són les dues grans empreses basques o, com a mínim, domiciliades a Bilbao i amb el mateix origen històric, ja que van ser els bancs de Bilbao i de Vizcaya els que promogueren Iberduero i Hidrola i participaren en el seu capital.

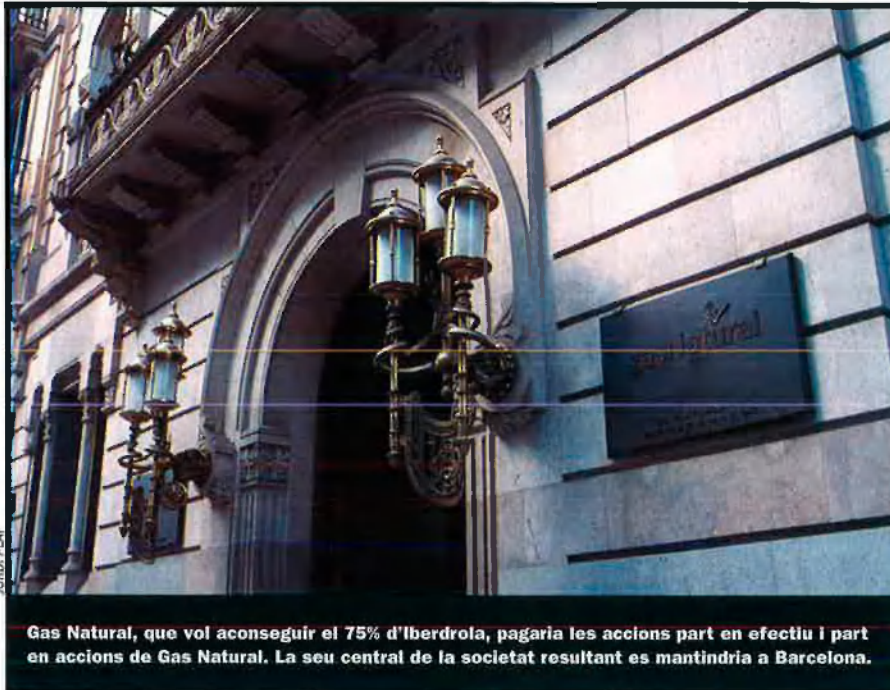
Quan el peix petit es vol menjar el gros. A finals del mes de febrer d'aquest any es va saber que el Govern espanyol preparava un decret per regular les ofertes públiques de compra, fet a mida perquè Repsol pugui comprar més accions de Gas Natural sense veure's obligat a fer una oferta per la resta del capital, tal com està previst per la legislació vigent. El projecte no és ben vist pels representants de La Caixa a Gas Natural.

El passat dia 10 de març, Gas Natural va presentar una OPA hostil sobre el 100% del capital d'Iberdrola. OPA significava en el seu origen oferta pública d'achat –compra–. És hostil perquè no és amistosa, és a dir, no es presenta amb l'acord previ del consell d'administració d'Iberdrola, sinó tot el contrari, amb la seva desaprovació. En el consell de Gas Natural, que compta amb 5 representants de La Caixa, 5 de Repsol i 2 d'independents, el qui decidí la votació a favor de la proposta d'Antoni Brufau, director general de La Caixa, va ser el conseller de-

Dalt, Alfonso Cortina s'adreça als accionistes de Repsol-YPF en la junta general del 2001. A sota, Francisco González, president del BBVA, també molt preparat a l'actual Govern de l'estat, ha aïllat del consell d'administració del banc les velles famílies de la burgesia basca.

Gas Natural, que vol aconseguir el 75% d'Iberdrola, pagaria les accions part en efectiu i part en accions de Gas Natural. La seu central de la societat resultant es mantindria a Barcelona.

Algú dubta que si Iberdrola hagués presentat una oferta de compra a Gas Natural, hauria progressat?

legat que, com ja s'ha dit, havia estat proposat per Repsol. És tota una indicació que va votar seguint el seu criteri professional i no les indicacions de qui l'havia nomenat.

Un fet que pot sorprendre és que Gas Natural és una empresa força més petita que Iberdrola. No obstant això, aquesta situació en la qual el peix petit es menja el peix gros s'ha donat sovint en el panorama europeu i mundial. Iberdrola no té liquiditat ni capacitat financera per comprar Gas Natural, mentre que aquesta en té de sobra, gràcies a la venda del 65% d'Enagás i a l'aval de l'operació per part de La Caixa.

Brufau dirà, i ningú discutirà, que l'oferta de compra encaixa plenament dintre de la "lògica industrial", ja que les dues empreses tenen activitats complementàries. Gas Natural estava interessada a comprar actius energètics que produïssin electricitat amb embassaments hidràulics, centrals nuclears i tèrmiques, mentre que Iberdrola havia començat a actuar en el mercat gasístic. A Alemanya s'ha produït fa poques setmanes una ope-

ració molt similar. Gas Natural, que aspira a aconseguir el 75% d'Iberdrola, pagarà les accions, part en efectiu i part en accions de Gas Natural. La primera seu de la societat resultant seria a Barcelona, però es mantindrien certs serveis centrals a Bilbao i Madrid. El nou Gas Natural seria la tercera empresa energètica europea.

Les possibilitats de l'oferta. L'oferta de Gas Natural va arribar als mitjans de comunicació al mateix temps que era coneguda la posició contrària de Repsol, del Consell en pes d'Iberdrola i del BBVA. La premsa ha informat que Cortina, el president de Repsol, va consultar amb el Govern abans de manifestar la seva negativa. Aquest ja ha manifestat que es tracta d'un acord entre nacionalistes catalans i bascos —evidentment, no nacionalistes espanyols, que no ho són mai oficialment—. El seriós *The Financial Times* va qualificar l'oferta de Gas Natural com d'una mofa, molt poc d'acord amb el seu tarannà, però cal pensar que el despatx li arribà de la seva gent a Madrid, on hi ha una rara unanimitat

sobre el fet que les grans empreses espanyoles han de tenir totes elles la seu a la capital, en virtut del principi de la "*unidad nacional de mercado*", compartida per demòcrates i totalitaris, que tenen el seu denominador comú en el centralisme d'estat. Algú es pot imaginar que el rei Joan Carles tingués la residència a Girona o Alacant, en lloc de Madrid? Doncs de la mateixa manera, els madrilenys han de pagar la seva factura elèctrica a una empresa de la capital. Que els valencians o catalans la paguin a una empresa domiciliada a Madrid és lògic i natural.

Acceptada la lògica industrial de l'oferta, aquesta ha de superar diversos obstacles: el de la competència, el dels accionistes i el polític. En un context de llibertat energètica europea, és difícil defensar que el nou Gas Natural representaria una reducció de la capacitat de contractació per part dels usuaris. A pocs anys vista, ens trobarem amb tota l'oferta energètica europea dintre de casa. Els qui tindran la darrera paraula en l'OPA seran els accionistes, que poden considerar interessant una oferta econòmica que Gas Natural, evidentment, pot millorar.

Però el primer i més greu obstacle serà el polític. Primer l'oferta ha de passar pel sedàs de la Comissió Nacional del Mercat de Valors i de la Comissió Nacional de l'Energia. La primera, difícilment s'hi pot oposar, a no ser que es treguin un argument nou de sota el calaix. Però la segona és un organisme altament polititzat, tot i que els seus membres diran el contrari. Hi ha un català i bon professional entre ells, que jo recordi, però la majoria de la Comissió és formada per persones més polítiques que professionals.

Algú dubtaria que si Iberdrola hagués presentat una oferta de compra de Gas Natural, hauria progressat? El corresponent del *The Financial Times* —ciutadà espanyol, *of course*— hauria parlat d'oferta seriosa i la premsa de la capital hauria subratllat la "lògica industrial" de l'oferta. Però les coses són com són i haurem d'esperar a veure com es resol l'audaç operació llançada per Gas Natural amb el vistiplau de La Caixa. Un govern poc partidari de l'"atorem la guerra" pot ser-ho de l'"atorem l'OPA"?

Francesc Cabana